

OMKAMP. Det er duket for omkamp om statens næringspolitikk til sommeren når næringsminister Odd Eriksen legger frem en ny melding om statlig eierskapspolitikk.

Hva vil politikerne med det statlige eierskapet i bedrifter? Debatten blusset opp igjen i forbindelse med planene om å stenge en del av virksomheten ved Hydros aluminiumsanlegg i Årdal nylig.

ARKIVFOTO: JAN TOMAS ESPEDAL

Omkamp om eierskap

UKESLUTT

Næringspolitikken og statens eierskapspolitikk var sentrale temaer i valgkampen. Det er mange gode politiske grunner til en slik debatt, selv etter flere år med god økonomisk utvikling. Derfor er det også knyttet spenning til at næringsministeren har varslet en ny eierskapsmelding til sommeren.

I hele etterkrigstiden har Norge hatt et stort varebytte med utlandet. Vi har således hatt et utadvendt og konkurransedyktig næringsliv. EØS-avtalen har gjennom drøye 10 år sikret norsk næringsliv samme spillereglene som bedrifter i EU-landenes indre marked på stort sett alle områder.

Ny sårbarhet. EØS-avtalen medfører at vi er underlagt EUs konkurranseregler. Prinsippet om like markedsvilkår for virksomhetene, uavhengig av geografi, har medført at endel særnorske (også distriktspolitiske) virkemidler har måttet vike eller endres. Med unntak av perioden 2000-2001 så har det siste tiåret vist en solid økonomisk vekst.

Det har likevel utløst politisk uro at næringspolitikken nærmest er redusert til tolking av europeisk konkurranselovgivning.

Økt betydning. Staten er en meget stor eier og arbeidsgiver over hele landet. Det angår mange hvordan staten bruker sitt eierskap for å sikre verdiskaping og gode utviklingsmuligheter for norske virksomheter.

Med en stadig mer velfungerende internasjonal konkurranse stilles vår evne til produktivitetsforbedringer og innovasjonskraft på nye prøver. Vi omstiller og jobber smartere, vel vitende om at det kan komme nye krav og løsninger rundt neste hjørne.

Med statens kapitalrikdom, ikke minst fra petroleumsnæringen, er det lett å forstå at den politiske oppmerksomheten rundt omstillingskrav og fordeling og statens rolle i dette øker. Det handler om vår velferd og om virkninger mellom ulike grupper av arbeidstakere, mellom distrikterne og mellom generasjonene.

Politikk er også pedagogikk. Vi må skille mellom næringspolitikk og statens eierskapspolitikk. Norge har hatt fem ulike regjeringer etter 1996, og de har alle lagt frem meldinger om statens eierskapspolitikk. Den mest spennende politiske situasjonen skapte meldingen fra næringsminister Ansgar Gabrielsen (h) som ble fremlagt i april 2002. Landets økonomi og politikk var fortsatt preget av 11. september året før.

Meldingens navn var svært politisk: «Et mindre og bedre statlig eierskap». Reaksjonene fra en samlet opposisjon (inkl. Fr.p.) var meget sterke og meldingen ble tilbakesendt regjeringen med pålegg om å legge frem en mer gjennomarbeidet sak.

Et klart politisk flertall var altså ikke beredt, blant annet i lys av økt internasjonalisering, å støtte en programmerklæring om redusert statlig eierskap. Selv om også Ap-regjeringer hadde gjennomført større del-

privatiseringer av offentlige eide selskaper, så var steget til en slik programmerklæring – ikke overraskende – altfor langt. Tvert om bidro denne form for profesjonalisering av eierskapet til større bevissthet hos politikere om at et aktivt statlig eierskap også kan trenge nye ekspansive virkemidler.

Opposisjonen påla Regjeringen Bondevik å sette ned et offentlig utvalg med oppgave å utrede en bedre organisering og forvaltning av det statlige eierskapet. Det er nå to år siden vi som var med i Reinertsen-utvalget, la frem vår innstilling (NOU 2004:7).

Anbefalinger. Utvalget understreket enstemmig behovet for å avklare formålet med eierskapet i de enkelte virksomhe-

tene for å kunne gjøre gode og fremtidsrettede strategivalg. Utvalget endte opp med å anbefale fire ulike kategorier av mål med statens forretningsmessige eierskap, bl.a. basert på verdifulle innspill fra selskapene selv og utdypende diskusjoner med styrelederne i 13 av selskapene.

Kategoriene er ment som et hjelpemiddel for tenkningen rundt forvaltning og organisering, og til å bidra til å klargjøre statens mål med eierskapet. La meg beskrive de to første kategoriene, så forstår leseren hvorfor dette er politisk brennbart.

I den første kategorien kan staten ha bedriftsøkonomisk verdimaksimering som mål med eierskapet. Her vil bedriftsøkonomiske lønnsomhetskriterier være det viktigste i driften av selskapet, dvs. at selskapet gjennom sin forretningsdrift søker å maksimere avkastningen over tid.

I den andre kategorien kan statens eierskap, i tillegg til en bedriftsøkonomisk verdimaksimering, bidra til en nasjonal forankring av virksomheten. Her vil staten også ha et rent forretningsmessig motivert eierskap, men i tillegg vil staten ønske å sikre en norsk forankring av selskapets hovedkontor, eventuelt også norsk-basert styre og ledelse. Vi ser lett at denne kategorien dekker de offentlige eierinteressene i energisektoren.

Politisk styrkeprøve. Så til sommeren er det duket for omkamp om statens eierskapspolitikk. Nettopp avveien av de ulike hensyn i kategori 2 vil vise hvor stor enighet det er om et stort og aktivt offentlig eierskap. Norske politikere vet at dette er en politisk eksamen de er nødt til å bestå. Vårt offentlige eierskap må innrettes slik at det på beste måte genererer nye verdier, kompetanse og konkurransekraft for fremtiden.

DEBATT økonomi

Teknologi i rivende utvikling

Av Pål Otto Eide, leder for Hydros vindkraftprosjekter

Vindkraft. På verdensbasis er det i dag installert ca. 60 000 MW vindkraft, som årlig produserer mer elektrisitet enn hva som forbrukes i Norge i løpet av ett år. En gjennomsnittlig vindmølle har en ytelse i overkant av 1 MW, hvilket betyr at det er nærmere 50 000 vindmøller i drift på verdensbasis.

Risiko. Som med alle andre energiteknologier innebærer produksjon av elektrisitet fra vindmøller en grad av risiko. Med så mange vindmøller i drift på verdensbasis vil teknisk svikt kunne skje uten at dette nødvendigvis vil medføre en generell fare for omgivelsene. Vindkraft er en teknologi hvor det svært sjelden rapporteres om alvorlige ulykker. Til sammenligning rapporteres det hyppig om ulykker i kullindustrien.

Pålitelige. Pensjonert professor Odd W. Andersen forsøker gjennom sitt innlegg i Aftenposten 23. februar å fremstille vindmøller som en farlig, upålitelig og umoderne teknologi. Dagens vindmøller er etter 25 års utvikling blitt avanserte og pålitelige høyteknologiske maskiner som produserer elektrisitet med en effektivitet som ingen i bransjen trodde var mulig for 10 år siden.

De to hendelsene på Hundhammerfjellet og Havøygavlen som er beskrevet i Andersens innlegg, må derfor sees i et større perspektiv. At hendelsene ikke får oppmerksomhet i media, er fordi mediedekningen reflekterer den nyhetsrelevans hendelsene faktisk har. Påstanden om at disse hendelsene forsøkes unntas offentligheten faller derfor på sin egen urimelighet.

Mer effektive og sikrere. I de 5-7 årene som har gått siden vindmøllene på Havøygavlen ble konstruert, har teknologien hatt en rivende utvikling, og vindmøllene har blitt både mer effektive, sikrere og mer tilpasset de krav nettselskapene stiller til kraftstasjoner generelt. I lys av den raske utviklingen er det derfor vesentlig at deltagere i debatten om vindkraftens egenhet som energiform baserer seg på kunnskap om dagens teknologi og ikke gårdsdagens.

ØKONOMIDEBATT

E-post: okonomidebatt@aftenposten.no
Hovedinnlegg: 4500 tegn inkl. mellomrom
Underinnlegg: 2000 tegn inkl. mellomrom
Replikk: 1000 tegn inkl. mellomrom
 Kronikker og debattinnlegg på nett:
www.aftenposten.no/meninger/debatt

HVER FREDAG I AFTENPOSTEN

Grete Faremo
Direktør Microsoft

Jens Ulltveit-Moe
Konsernsjef Umoe

Per Østvold
Forbundsleder

Alexandra Bech Gjörv
Direktør Norsk Hydro

Kjetil Storesletten
Professor UiO

Joseph E. Stiglitz
Nobelprisvinner i økonomi